

QuaJong

de wereld volgens kinderen & jongeren

INHOUD

Het kwajong	2
Op zoek naar de huismus	3
Klinken en botsen	5
En kunt u ons ook een jongere bezorgen?	6
LOL op het speelplein	9
Blikvanger	10
Hoe krijg je 300 mutsen in het parlement?	11
Over de waarde van het meningsverschil <i>Interview met Michel Vandenbroeck</i>	13
Zoekplaatje	15

Het kwajong

EIGENZINNIGHEID IS GOED VOOR DE DEMOCRATIE

“Het is maar een kwajongen”. We gebruiken het vaak vergoelijkend: het is toch helemaal niet zo slecht bedoeld. Het gevaar van kwajongens is dat je hen niet helemaal serieus neemt, en voor je 't weet ontsnappen ze weer aan onze blik. Nochtans kan wat ze doen en zeggen ons wakker schudden, boos maken en verrassen. We willen dan ook een oproep doen om die kwajongens wat meer in ere te houden, goed naar hen te kijken en te luisteren.

In deze QuaJong leest u hoe een aantal jongeren tijdens een groots evenement een statement maakten over duurzaamheid aan de hand van koksmutsen. Aandacht verzekerd. Hun stellingen gingen trouwens veel verder dan een statement, ze hadden ook een duidelijk engagement.

Nog interessanter wordt het wanneer kinderen en jongeren maatschappelijke verwachtingen doorkruisen door wat ze dagelijks doen. In een pas afgerond onderzoek naar vrije tijd in Brussel ontdekten we dat vrije tijd en publieke ruimte voor veel jongeren samengaan. Een bushalte is niet alleen de plaats waar je op de bus wacht, maar ook de plek waar je vrienden kan ontmoeten. En tienermeisjes hebben het windowshoppen tot kunst verheven: kijken, vergelijken, plezier maken, en dat vooral samen doen. Kwajongens vermomd als meisjes. Daarmee roepen ze ook heel wat vragen op. Hoe ‘publiek’ is onze publieke ruimte eigenlijk? En hoe breed is ons vrijetijdsbeleid? Hoe vanzelfsprekend is het bijvoorbeeld dat we verwachten dat kinderen georganiseerde hobby's hebben?

Kwajongens durven vanzelfsprekendheden in vraag te stellen. In die zin kunnen ook onderzoekers zo'n kwajong zijn. Michel Vandenbroeck laat ons zien hoe een consensus misschien niet altijd het hoogste goed is: het meningsverschil kan tonen wat voor verschillende partijen belangrijk en waardevol is. ‘Wantrouw de man met één boek’, zegt hij. ‘Wie dé waarheid kent, haalt het debat eruit.’ Aan de vooravond van de verkiezingen is dat een gedachte die we willen koesteren.

An Piessens

Op zoek naar de huismus

Door Hans Berten

Als we het hebben over jongeren en vrije tijd, dan denken we al snel aan sportclubs, jeugdbewegingen en cultuurcentra. Maar als je jongeren vraagt hoe ze hun tijd beleven, dan is dat beeld veel complexer. Hoe bereik je bijvoorbeeld die groep die het liefst van al thuis wil zitten?

In opdracht van de Vlaamse Gemeenschapscommissie deed Kind & Samenleving het voorbije jaar onderzoek naar de manier waarop jongeren hun vrije tijd beleven, en hoe die beleving in relatie staat tot patronen van vrijetijdsbesteding. De resultaten van dit onderzoek zijn gebundeld in het rapport 'Vrijetijdsbesteding en -beleving van leerlingen uit het Nederlandstalig Onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest' (Berten en Piessens, 2014), dat u [hier](#) kunt nalezen. In dit artikel zoomen we in op één aspect: het georganiseerde aanbod, en hoe dit verschillende groepen jongeren aanspreekt of net uitsluit.

Vrijetijdsbeleving: thuis & daarbuiten

In ons onderzoek stelden we vast dat we jongeren op basis van hun vrijetijdsbeleving kunnen indelen in drie groepen. Een eerste groep vormen de huismussen, die hun vrije tijd bij voorkeur thuis doorbrengen, door vaak naar tv te kijken, te computeren of spelletjes te spelen. Het zijn met andere woorden leerlingen die sterk op de huiselijke sfeer gericht zijn. In de tweede groep zitten de socializers, jongeren die zo enthousiast kiezen voor sociale omgang met leeftijdsgenoten dat ze vaak tijd tekort komen. In de derde cluster, de outdoor-kids, vinden we jongeren terug die hun vrije tijd het liefst buitenshuis beleven.

De cluster huismussen blijkt - in vergelijking met de andere twee clusters - veel minder te participeren aan het vrijetijdsaanbod, en verveelt zich ook vaker. Dat roept toch wel wat vragen op over het vrijetijdsaanbod: is de manier waarop dat georganiseerd is, voldoende aangepast aan alle jongeren, of dreigt het een grote groep over het hoofd te zien? En waar zitten dan precies de drempels?

Vrijetijdsbesteding: mind the gap

Je zou de vrijetijdsactiviteiten grosso modo in twee kampen kunnen verdelen. Enerzijds heb je de ongestructureerde activiteiten (zoals gaan joggen, rondkuiëren, shoppen...), anderzijds is er het gestructureerde aanbod dat zich afspeelt in sportclubs, jeugdbewegingen, cultuurcentra en verenigingen. Zowel in het beleid als in onderzoek naar vrije tijd ligt de nadruk vaak op die gestructureerde activiteiten, die ook minder vrijblijvend zijn. Ze vereisen vaak lidmaatschap, vinden plaats onder toezicht van volwassenen, en zijn sterk georganiseerd. Eerder onderzoek (Huyge, Dehertogh, Mortelmans, Van Assche & Maelstaf, 2009) toont aan dat sommige van deze structurerende kenmerken beschouwd kunnen worden als drempels tot participatie. Ook Kind & Samenleving deelt deze visie.

We maken de oefening even voor een zeer specifieke activiteit uit het gestructureerd aanbod: de tekenclub.

We kunnen veronderstellen dat een leerling van het type 'socializer' zich gemakkelijker lid zal laten maken van zo'n club. Bij meer solitair georiënteerde leerlingen (zoals de huismussen) kan dit lidmaatschap echter als een drempel worden ervaren. Misschien heeft zo'n kind op de ene dag wel véél zin om te gaan tekenen of knutselen, terwijl het op een andere dag op zichzelf zijn vrije tijd wil beleven. Verplicht lidmaatschap en deelname kunnen dan een obstakel vormen en een kind dat eens een beurt overslaat, zal zich misschien schuldig voelen. Een meer open aanbod kan in zo'n geval drempelverlagend werken voor deze groep. Volgens dezelfde logica kan ook de programmatie en organisatie van de tekenlessen anders worden aangepakt. Samen aan één gemeenschappelijke tekenopdracht werken kan eveneens als een drempel ervaren worden. Een open aanpak daarentegen, waarbij kinderen kunnen kiezen uit een aanbod van 'samen werken aan één gemeenschappelijk opdracht' tot eerder 'solitaire, vrije keuze-opdrachten', laat hen toe vanuit hun eigen belevingswereld hun vrije tijd vorm te geven.

Speelpleinwerk als good practice?

Toepassingen van deze open aanpak vinden we al jaren terug in één zeer specifieke vorm van jeugdwerk, namelijk de speelpleinsector. De specifieke organisatorische kenmerken van de speelpleinwerking (i.e. de open aanpak) samen met het laagdrempelige karakter (i.e. geen lidmaatschap vereist) hebben reeds jaren bewezen dat dit één van de jeugdwerkingen is die erin slaagt kinderen uit alle lagen van de bevolking aan te trekken, en dus ook kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen (VDS, 2010). Vandaar dat de

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk dit open aanbod actief promoot onder zijn leden. Bovendien wordt ook de leefwereldverbredingsaanpak hier toegepast. Kinderen maken een vrije keuze uit een voorbereid speel-aanbod van de begeleiders. Zo'n open speelaanbod voorziet in speelkansen voor eerder solitair ingestelde kinderen, maar laat hen tegelijkertijd kennismaken met een breed gamma van andere vrijetijdsactiviteiten. Wordt het kind getriggerd en wil het toch participeren aan de activiteiten, dan kan dit. Wil het daarentegen rustig op zichzelf verder spelen, dan kan dit ook, net omdat deze 'vrije keuze' is ingebouwd in de hele werking.

De speelruimte tussen computer en hobby

Er zitten overigens niet alleen drempels in het gestructureerde aanbod, ook het ongestructureerde aanbod roept vragen op. Typisch is dat die angststructurende activiteiten zich afspelen in de publieke en semi-publieke ruimte, soms ook in private, commerciële settings. Ze worden vaak over het hoofd worden gezien in het beleid en onderzoek naar vrije tijd. Nochtans tonen de resultaten van ons onderzoek aan dat het net deze activiteiten zijn die Brusselse jongeren het vaakst doen in hun vrije tijd. Meer nog, het zijn deze activiteiten die ze nog vaker willen doen. De vraag is dan: zijn ze in die publieke ruimte ook welkom? Tussen de stilte van de computer thuis, en de actie in een georganiseerde hobby zien jongeren nog een wereld van mogelijkheden om hun vrije tijd door te brengen. Is de maatschappij ook bereid hen die speelruimte te gunnen?

Referenties

- Huyge, E., Dehertogh, B., Mortelmans, D., Van Assche, V., & Maelstaf, H. (2009). Vrije tijd door Antwerpse tienerogen: Een onderzoek naar de spanning tussen commercie, leefwereld en jeugdbeleid in Antwerpen. Antwerpen: Plantijn hogeschool.
- VDS. (2010). Speelpleinwerk onder de loep: Onderzoeksrapport vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2010. Meise: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk.

Hans Berten en An Piessens, Vrijtijdsbesteding en -beleving van leerlingen uit het Nederlandstalig Onderwijs in het Brussels hoofdstedelijk gewest. Brussel: Kind & Samenleving, 2014, 234p. Je kan het rapport gratis downloaden van onze website www.k-s.be

Klinken en botsen

Kijken naar de sociale waarde van spelen

Door Johan Meire

Niets is zo eigen aan de kindertijd als spelen. Heel vaak geven kinderen daarin meteen ook vorm aan relaties: al spelend ontmoeten ze andere kinderen, volwassenen, de buurt en de wereld rondom. Kind & Samenleving gaat de komende jaren na hoe dit spelen en ontmoeten samenvallen.

Sommige ontmoetingen geven mee vorm aan een onderling gedeelde 'kindercultuur': de klapspelletjes die kinderen aan elkaar doorgeven, de namen van de talloze soorten knickers, het ruilen van papieren bloemen aan zee voor een gigantische hoeveelheid schelpen (van de juiste soort!). Soms maken ontmoetingen met volwassenen deel uit van het spel, op een heel gestileerde, geritualiseerde manier, zoals wanneer kinderen Driekoningen gaan zingen. Soms worden kinderen aangemoedigd om samen te spelen en is het net daardoor dat ook volwassenen elkaar vinden, zoals in speelstraten.

We gaan vooral op onderzoek op die plekken waar kinderen in hun spelen-annex-ontmoeten ondersteund worden. Op de schoolspeelplaats, de plek bij uitstek waar ze hun spelletjescultuur aan elkaar doorgeven - of hoe zit dat, in een steeds meer diverse samenleving? In hun woonbuurt, de voor kinderen zo belangrijke tussenplek tussen privaat en volop publiek: waarom wordt er in sommige wijken zoveel buiten gespeeld, maar nauwelijks in andere, ogenschijnlijk gelijkaardige? Hoe ondersteunen buurtwerkingen kinderen in hun omgang met de ander? Hoe zetten rituelen zoals het zingen bij Halloween kinderen eventjes in een machtspositie tegenover de volwassenen van wie ze snoep proberen af te trogelen?

Als publieke act brengt spelen kinderen in relatie met de samenleving waar ze deel van uitmaken. En soms klinkt het, soms botst het, want ontmoeten, dat is ook conflict en frictie: Pokémonkaarten ruilen en ruzie maken, weglopen of weggejaagd worden, blauwtjes en blauwe plekken oplopen. Of net mensen ontlopen en plaatsen vermijden. Die sociale waarde van spelen, in haar totaliteit, willen we blootleggen, op basis van onderzoek en inspraak met kinderen. Omdat ze eigenlijk vanzelfsprekend zou moeten zijn maar het lang niet altijd is.

En kunt u ons ook een jongere bezorgen?

Door An Piessens, Kaat Schaubroeck

Kinderen een stem geven in de media zonder ze voor de leeuwen te gooien: het blijft een delicate evenwichtsoefening. Een verslag uit de praktijk, en enkele richtlijnen vanuit het Kinderrechtencommissariaat.

We doen onderzoek met kinderen en jongeren, en willen dat ook hun maatschappelijke positie verbetert. Dat betekent: maatschappelijke aandacht, die we dan weer vertalen we dan in media-aandacht, in een buzz op twitter, in likes op Facebook. Toch komt die aandacht ook met een stevig prijskaartje voor een organisatie. Je moet zorgen dat er personeelstijd beschikbaar is, dat je een duidelijk verhaal hebt, dat je weet welke compromissen je inhoudelijk wil sluiten. En last but not least: heb je afspraken met jongeren over getuigenissen? Want je kan er gif op innemen dat de vraag komt: kunt u ons ook een jongere bezorgen?

Media-aandacht vraagt om personeelstijd

6 maart.

Daar stond ik dan. Bekapt en bezakt, tussen de jassen en schoenen, in volle aanloop om op de fiets te springen en de dagelijkse route crèche-school-trein te beginnen. Op eens bedacht ik dat de telefoon nog afstand, terwijl we die dag wel een rondetafelgesprek over het onderzoek naar jonge mantelzorg organiseerden. Telefoon aan en prompt was er telefoon. Of ik beschikbaar was voor een kort interview voor de radio, liefst zo snel mogelijk.

Dat was de aftrap van een dag die als een lawine over de organisatie heen denderde. Telefoons rinkelden. Collega's keken licht verbijsterd over de vragen die binnenstroomden. Konden we dit dan niet voorzien, vraagt u zich wellicht af. Ja en nee. We hadden een persbericht, en we waren gebriefd: persbericht een week vooraf rondsturen, zorgen dat de dag zelf iemand beschikbaar is voor interviews. Alleen kampten we door omstandigheden met een tijdelijke onderbemannings en hadden we daarom beslist om zelf de persaandacht niet op te zoeken.

De bal was aan het rollen gegaan doordat een geïnteresseerde journalist over het onderzoek gehoord had en ons contacteerde. Nee dus, we waren er niet op voorzien. En toch, als het zich voordoet, dan kan je niet anders dan ermee omgaan.

Hebt u ons boekje al in huis?

Uit het onderzoek naar jonge mantelzorgers bleek dat kinderen en jongeren nood hebben aan erkenning, waardering en steun. Zelfs als ze thuis niet zoveel zorg opnemen, voelen ze zich immers wel eens kwaad of angstig, soms worden ze gepest, of hebben ze het gevoel dat ze de enigen zijn die dit meemaken.

Om hen een hart onder de riem te steken, maakten we een documentaire voor jongeren (ook te zien op onze [website](#)) en een bijzonder kinderboek voor tien- tot dertienjarigen. Twintig keer zie je in dat boekje een pakkende uitspraak, met een illustratie van Gerda Dendooven. Achteraan is ook nog een beknopte lijst met adressen opgenomen. Hebt u interesse om dit te lezen, in uw bibliotheek op te nemen of door te geven aan kinderen? U kunt het boekje gratis bestellen door ons gewoon even te [mailen](#)!

Het belang van een vraagteken

Interessant was om vast te stellen hoe de nuances gaandeweg uit het verhaal verdwenen. We hadden bijvoorbeeld een schatting gemaakt van het aantal kinderen en jongeren dat in een gezin leeft waar een ouder een chronische ziekte of handicap heeft. Dat bracht ons bij het cijfer: 20.000 tot 40.000 kinderen. Gaandeweg werd dat: "Naar schatting 40.000 kinderen moeten voor hun zieke ouders zorgen."

Dat is toch iets anders. Een onderzoeker wil dat uitleggen. Dat ouders - ook als ze ziek zijn - voor hun kinderen zorgen. Dat ze eerst en vooral 'ouders' blijven en dat kinderen dat ook zeggen. Dat het ene kind het andere niet is en dat in hetzelfde gezin het ene kind veel mantelzorg opneemt en het andere niet. Dat kinderen en jongeren zichzelf niet gauw als mantelzorgers zullen omschrijven, want ze vinden wat ze doen 'normaal'. Dat die kinderen ook wel weten dat ze er soms geen zin in hebben. Dat er in die gezinnen ook wel schuldgevoelens zijn over de situatie. Dat iedereen er het beste van probeert te maken. Dat alles stond in het onderzoeksrapport, maar ook de titel was al veelzeggend: Jonge mantelzorgers?

Het is dus belangrijk om je boodschap te blijven bewaken. Dat is verre van eenvoudig, omdat een reportage nu eenmaal andere wetmatigheden kent dan een onderzoeksrapport. Oefenen dus, blijven oefenen.

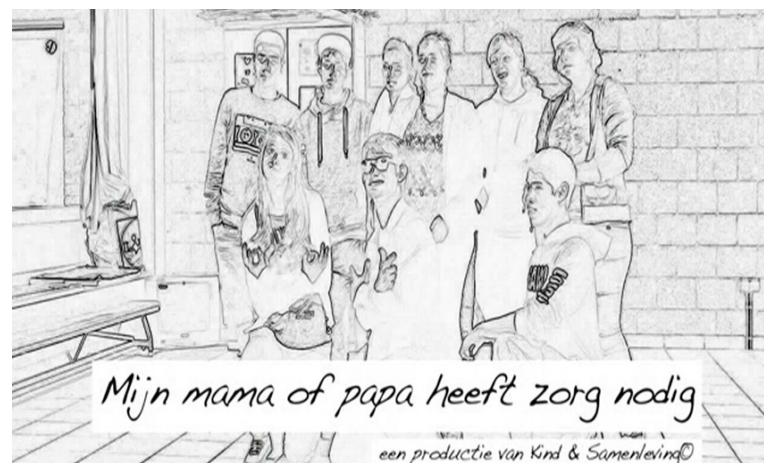
De stem van kinderen en jongeren

Moeilijker en delicaat is de steeds weerkerende vraag om een jongere, zodat die een getuigenis kan brengen. Nee, het onderzoeksrapport (dat boordevol getuigenissen staat) bleek niet genoeg. Die vraag is om verschillende redenen moeilijk. Er zijn immers afspraken gemaakt met jongeren, dat hun naam niet herkenbaar in het rapport opgenomen zou worden, dat hun getuigenis geanonimiseerd zou worden.

Maar we hebben ook erg hard gewerkt om zelf die kinderen en jongeren te vinden. En ten slotte: een onderzoek is meer dan een bundel getuigenissen.

Aan de slag dan maar: we belden een aantal jongeren op met de vraag of ze bereid waren om een interview te geven. Of we hun gegevens mochten doorgeven. Van sommige jongeren mocht dat, anderen wilden liever met rust gelaten worden.

We maakten alles mee: van journalisten die - tegen onze uitdrukkelijke vraag in - toch stills uit de film afdrukten in de krant, omdat er een foto nodig was. Journalisten die exclusiviteit bedongen bij een jongere. Maar ook journalisten die integere artikels schreven. Of die de energie bundelden en één reportage maakten voor verschillende delezenders, omdat het anders te belastend zou worden voor de gezinnen.

[youtube.com/kindsamenleving](https://www.youtube.com/kindsamenleving)

Meer aandacht voor het thema?

Wat de media en Kind & Samenleving die dag verbond, was de vaststelling dat het hier om een groep jongeren gaat die te weinig voor de spotlichten staan. En we vinden allebei dat kinderen en jongeren daarvoor zelf aan het woord moeten en kunnen komen. Toch zijn we ook met vragen blijven zitten. Moeten jongeren kost wat kost in beeld gebracht worden? Wat willen we eigenlijk bereiken met media-aandacht? Levert het ook iets op voor kinderen en jongeren? Lastige vragen, zonder vooraf bepaalde antwoorden. Maar we zijn vast niet de enigen die daarmee worstelen.

Het recht om stommiteiten te begaan

Giel, de jonge monnik. Laura, het zeilmeisje. Mano, het Belgacomjongetje. Het gepeste meisje Kayleigh. Of Kenji, de peuter die zo graag een rendierhoedje wou. We kennen ze allemaal. De mediastorm waarin die kinderen en jongeren terecht kwamen, joeg hen niet alleen door kranten en tv-journaals, hun foto's en filmpjes gingen ook eindeloos over het internet. Zelfs als mediamakers de originelen intussen verwijderd hebben, blijven de beelden her en der rondslingeren: de sociale media vergeten niet.

Dat media zo'n impact hebben, roept heel wat vragen op. Kinderen en jongeren hebben immers wel recht op een eigen stem, maar moeten ook de vrijheid hebben om stommiteiten te begaan, zich te bedenken, en zelfs vergeten te worden. Tijdens een studiesessie gingen de Privacycommissie en het Kinderrechtencommissariaat in op de mogelijkheden om daarmee om te gaan. Zo heeft de Privacycommissie al een paar jaar geleden een website gelanceerd, ikbeslis.be, waarmee ze jongeren wil helpen om goed geïnformeerde keuzes te maken, maar daarnaast pleit ze er ook voor om het recht op vergetelheid verder uit te werken. Dat recht staat trouwens ook op Europees niveau op de agenda en leidde onlangs nog tot een rechtzaak tegen Google.

Het **Kinderrechtencommissariaat** werkt dan weer aan een aantal aanbevelingen, die in eerste instantie bedoeld zijn voor mediamakers, maar steek houden voor iedereen die met kinderen en jongeren werkt, en wel eens een journalist op bezoek krijgt. We zetten de belangrijkste op een rij:

- **1. Informeer.** Kinderen en jongeren moeten in de eerste plaats weten waarover het interview zal gaan en wat de impact kan zijn als ze toestemmen.
- **2. Vraag toestemming.** Afhankelijk van het onderwerp en de context heb je bij jongere kinderen (-12) ook de toestemming van de ouders nodig, en eigenlijk is het een goed idee om die ouders altijd te betrekken. Als je kinderen filmt, bijvoorbeeld op een school, moeten ze ook weten dat ze het recht hebben om niet in beeld te komen.
- **3. Begeleid.** Stel kinderen gerust, vermijd stress en zorg bij langdurige tv-programma's ook voor professionele begeleiding.
- **4. Geef inspraak.** Neem de mening van kinderen en jongeren serieus. Dat betekent ook dat je ze de kans geeft om hun medewerking stop te zetten in de loop van het traject.
- **5. Blijf zorgzaam.** Dat wil onder meer zeggen dat je geen beelden publiceert die de waardigheid van jongeren kunnen aantasten, dat je minderjarigen niet met een slecht gevoel achterlaat en hen ook bijkomende informatie geeft over waar ze terecht kunnen.

Tot slot rijzen er nog meer vragen bij minderjarigen die onder een maatregel staan en in de media komen. In principe is het verboden ze herkenbaar in beeld te brengen, maar soms willen ze dat zelf wel graag, bijvoorbeeld omdat ze mee willen werken aan een reportage. Moeten zij niet ook het recht hebben om hun mening uit te drukken? Is dat verbod dan te strikt? Enerzijds pleit het Kinderrechtencommissariaat voor meer informatie, want er zijn nog veel misverstanden. Soms durven scholen plots geen klasfoto's meer maken, terwijl dat niet aan de orde is. Tegelijk zou ook de wetgeving aangepast kunnen worden, zodat de jeugdrechter, in overleg met de journalist en de minderjarige, een afwijking op het verbod kan toestaan.

LOL op het speelplein

Speelpleinen zijn zoveel meer dan een opvangplek: dankzij de combinatie van materiaal, infrastructuur, vrienden en begeleiding vinden kinderen er vaak unieke speelkansen. Met een nieuw onderzoek gaan we na hoe speelpleinen vandaag werken, welke hun troeven zijn en waar ze in de toekomst nood aan hebben. Bovendien willen we de begeleiders een welgemeend compliment geven met een ludieke actie.

Het onderzoek, in opdracht van het Agentschap voor Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, sluit aan bij drie voorgaande onderzoeken rond het jeugdwerk. Net als bij het jeugdbewegingsonderzoek, het onderzoek naar jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, en het jeugdhuizenonderzoek wil de afdeling Jeugd met deze studie een beeld krijgen van de deelnemers, de begeleiding en de werking van de speelpleinen. Dat doen we eerst en vooral aan de hand van een websurvey voor begeleiders en organisatoren, die deze zomer wordt opgezet. In het tweede luik van dit onderzoek stappen we naar de deelnemers, de kinderen die het speelplein bezoeken.

Omdat we de begeleiders niet alleen warm willen maken voor dit onderzoek, maar ze ook een welgemeend compliment willen geven voor hun engagement, lanceren we deze zomer nog een ludiek extraatje. LOL! - kort voor: Leve Onze Leid(st)er - is de kreet die we lanceren, en die we voor de gelegenheid op een reeks shorts (LOL-broeken) en éénwielers (LOL-trappers) laten zetten. Meteen een leuk cadeau dat wordt verloot onder de speelpleinen en de begeleiders die de enquête invullen.

Dit onderzoek is zopas uit de startblokken geschoten en loopt tot eind april 2015. De enquêtes en de LOL-campagne gaan eind juni van start.

Blikvanger

De mensen die voor ons zorgen, zeggen soms: 'Op dit soort kinderen passen valt beslist niet mee, hoor!' Maar jullie hebben geen idee hoe ellendig en verdrietig wij, die altijd voor problemen zorgen en bij wie bijna niks wat we proberen ooit lukt, ons meestal voelen.

Er waren al handboeken verschenen en gidsen vol tips, maar Naoki Higashida beschreef als dertienjarige hoe het is om zélf een jongen met autisme te zijn. 'Waarom ik soms op en neer spring' (uitgeverij Nieuw Amsterdam) is een prachtig boekje vol verrassende, vertederende beschouwingen.

Hoe krijg je 300 mutsen in het parlement?

Door Kaat Schaubroeck, foto's Raisa Vandamme e.a.

Ook al mogen ze vaak nog niet kiezen, ze hebben wel degelijk een stem: dat maakten honderd jongeren de voorbije maanden duidelijk. Tijdens een groots evenement in het Vlaams parlement verdedigden ze hun standpunten met vuur en... koksmutsen.

-“Dikke zever is het.”

-“Veel beloven, dat kunnen ze...”

-“En er verandert toch niks.”

-“Of weet ge wat er verandert? Dat er meer botsingen zijn op straat. Omdat iedereen naar die affiches zit te gapen.”

Zomaar een gesprek in de trein, tussen volwassenen die niet in verkiezingen geloven. Het contrast kan niet groter zijn met die honderd jongeren die de voorbije maanden stevig uit hun pijp kwamen voor De Schoonmoeder aller Verkiezingen, een initiatief van De Ambrassade. De ambitie was groot, het traject stevig. Bedoeling was immers dat ze niet alleen lieten horen wat hen bezighield, maar dat ze die thema's ook verder uitdiepten, en dat ze zouden wegen op het politieke debat door actie te voeren. De een deed dat met een debat over stemrecht vanaf veertien, een ander gaf een benefietfeestje, iemand organiseerde een enquête op school, er was een kookworkshop...

Uiteindelijk werd uit die veelheid van thema's en ideeën ook grotere strijdpunten gedistilleerd (duurzaamheid, onderwijs, werk...). Daarrond gingen de jongeren aan de slag in werkgroepen, waarop ze naar het parlement trokken: daar verdedigden ze hun dromen en verzuchtingen tegenover driehonderd leeftijdgenoten, de jongerenvoorzitters en enkele door de wol geverfde politici van alle partijen.

“Wij durven het systeem nog veel meer in vraag stellen.”

“Zet allemaal even uw muts op. Ook de politici hier vooraan.” Hilariteit alom toen Florian, Asher, Elif, Rani, Benjamin, Lennert en Johanna, de jongeren van de werkgroep rond duurzaamheid, het spreekgestoelte betraden en iedereen plots een koksmuts op moest.

Terwijl er quiche werd uitgedeeld en ze een filmpje lieten zien waaruit bleek dat de ingrediënten van die taart misschien wel uit vuilnisbakken kwamen, volgde een vurig pleidooi voor meer steun aan duurzame, kleinschalige landbouw, voor statiegeld op PET-flessen, en tegen verspilling.

Het was de organisatoren van De Schoonmoeder al opgevallen, en het werd ook duidelijk in het parlement: het thema duurzaamheid raakt een gevoelige snaar. “Ik denk dat het normaal is dat jongeren gevoeliger zijn voor dit onderwerp”, klonk het toen we na afloop nog even polsten wat dit traject nu teweeggebracht had. Lennert, een van de ‘strijders’ uit de werkgroep duurzaamheid: “Wij durven het systeem nog veel meer in vraag stellen. Daarom hebben we de verantwoordelijkheid om dat thema op de agenda te blijven zetten. Duurzaamheid wordt nog vaak bekeken als een apart domein, waarop af en toe eens wordt ingezet, terwijl het een leidraad zou moeten zijn bij alle keuzes.”

“We hebben binnen deze groep allemaal onze opinies,” vult Rana aan, “maar wat we hier vooral op de agenda wilden zetten, zijn de drie V's waaraan we samen hebben gewerkt: Verspilling, Verpakking, en Van bij ons. Voor mij is het belangrijkste de gezondheid van de planeet: ik was er tot nu niet zo mee bezig, maar dat is de voorbije maanden echt wel veranderd.”

“Ze zeggen dat wij de toekomst zijn, maar we willen ook nu een stem hebben.”

Tijdens de bijeenkomsten van de groep werd er al passievol gedebatteerd, maar ook in het parlement lokte de presentatie heel wat reacties los. Politici verkondigden dat dit “misschien wel het belangrijkste thema” voor de komende jaren is, al deden ze geen concrete voorstellen. Veel beloven en er verandert toch niets? Welnee. De jongeren zijn hoopvol. Allemaal zijn ze ervan overtuigd dat deelnemen aan zo’n traject, met individuele acties, werkgroepen, én kruisbestuivingen met andere groepen, toch wel iets in beweging heeft gezet. En ook: ze hadden het gevoel dat er echt naar hen geluisterd is.

Florian: “Ik wil hiervoor blijven vechten. Ik denk dat jongeren makkelijker beseffen hoe belangrijk het is om er ook echt iets aan te doen. Zonder een gezond milieu heb je geen toekomstperspectief, zal niet iedereen dezelfde kansen kunnen krijgen.”

“We hopen toch dat onze voorstellen op de agenda komen tijdens de regeringsonderhandelingen,” voegt Asher daaraan toe. “Anders hebben we eigenlijk in de lucht geroepen. Dat willen we absoluut niet zien gebeuren, want de tijd tikt: het is vijf voor twaalf.” Intussen hebben ze alvast hun eigen mini-projecten. Asher wil van Brussel bijvoorbeeld een echte fietsstad maken, Rana heeft zich aangemeld als vrijwilliger voor Natuurpunt, Johanna wil vegetarisch eten hip maken, Elif overweegt een politiek engagement. Benjamin vond het vooral een verademing om tijdens dit traject jongeren te leren kennen die geëngageerd zijn. “Ze stellen zo graag dat wij, jongeren, de toekomst zijn, maar we willen ook dat er nu rekening wordt gehouden met onze standpunten. Nu is het moment om dingen te veranderen. Ik denk dat het essentieel is dat we laten zien dat wij dit belangrijk vinden, voor onszelf, maar ook voor onze kinderen en kleinkinderen.”

Meer info: www.deschoonmoeder.be

Over de waarde van het meningsverschil

... en andere vragen die Michel Vandenbroeck bezighouden

Door Johan Meire

Normaal gezien is het de interviewer die de vragen stelt, maar een beetje Kwajong draait de rollen graag om. Daarom polsten we bij professor en expert kinderopvang Michel Vandenbroeck naar enkele centrale thema's uit zijn werk: welke vragen stelt hij zichzelf?

Moet je altijd een consensus zoeken?

Een boeiende rode draad in het werk van Michel Vandenbroeck is de aandacht voor de waarde van 'dis-sensus', van het niet met elkaar eens zijn, en wat dan te doen met dat verschil. De interesse hiervoor begon toen hij halverwege de jaren tachtig als vormingswerker in de kinderopvangsector terecht kwam.

Vandenbroeck: "Een zeer interessante tijd was dat, omdat men in Vlaanderen begon te ontdekken dat kinderen 'niet alleen een poep hebben, maar ook een hoofd': dat ze niet alleen verpamperd en verzorgd moesten worden, maar dat het ook over opvoeding ging. Die pedagogiek was toen zeer sterk bepaald door de ontwikkelingspsychologie. Dat voegden wij als vormingswerkers toe, en dat was belangrijk. Maar we hebben, misschien tien jaar later, ook beseft dat we toen een grote fout gemaakt hebben: dat we zonder de ouders bepaalden wat goed was voor kinderen."

In de jaren negentig kwam de confrontatie met de groeiende diversiteit van de samenleving. We begonnen te beseffen dat de volgende stap een dialoog moest zijn met de gezinnen. Niet meer: 'Dat is goed voor uw kind', maar: 'Wat is uw zorg?', 'Wat heb je graag dat wij doen?' Dan open je de deur voor discussie. Want wat is dat, 'goed zijn voor kinderen', 'goed zijn voor ouders'? Dat is de meest ingrijpende verandering van de afgelopen twintig jaar in de kinderopvang: het besef dat je kennis en expertise hebt over kinderen, én dat je met die kennis steeds in dialoog moet gaan.

Er is een interessant gezegde, 'wantrouw de man met één boek': wie zegt dat hij 'de waarheid' kent, haalt het debat eruit terwijl in een democratische samenleving meningsverschil hoort te bestaan. Ik wil met u van mening verschillen en dan gaan we kijken hoe we samen kunnen leven, met dat verschil. Maar op een aantal terreinen doet men alsof die spanning niet meer bestaat.

Michel Vandenbroeck is voorzitter van vzw VBJK (Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen), expertise- en onderzoekscentrum over de opvoeding en opvang van kinderen.

Als professor aan de vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit Gent doceert hij onder meer over kinderopvang en gezinspedagogiek.

Hij schreef onder meer *De blik van de Yeti* over het opgroeien van kinderen tussen eigenheid en contact met de ander, en *In verzekerde bewaring*, een mentaliteitsgeschiedenis van 150 jaar kinderopvang.

Een goed voorbeeld daarvan is de verschuiving van een armoedebeleid naar een kinderarmoedebeleid. Over hoe je een armoedebeleid voert, is er een meningsverschil, een links-rechts-spanning. Maar wanneer het gaat over kinderen, is dat meningsverschil er niet meer: kinderen kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor hun armoede. Dus is iedereen het er over eens om daar iets aan te doen. Het voordeel van die politieke consensus is dat er dan makkelijker iets gebeurt. Maar het is natuurlijk een valse verschuiving. Die kinderen zijn altijd kinderen van ouders; en de uitkomsten van één generatie vormen het startpunt van de volgende. Als je zegt: 'Laat ons in plaats van een armoedebeleid een kinderarmoedebeleid voeren', dan doe je bovendien het democratisch debat over armoede zélf verdwijnen."

“Dat is de meest ingrijpende verandering van de afgelopen twintig jaar in de kinderopvang: het besef dat je kennis en expertise hebt over kinderen, én dat je met die kennis in dialoog moet gaan.”

Bestaat ‘het kind’ eigenlijk wel?

Ook in onderzoek en inspraak van kinderen is ruimte voor dissensus een belangrijke leidraad. Het doorsnee-kind bestaat niet, en in een diverse samenleving wordt dat almaar scherper duidelijk. De gezonde houding, schrijven Vandenbroeck en Jan Peeters in [een boeiend artikel](#), is om niet van kinderen te verwachten dat ze alleen maar dingen zullen doen die wij herkennen.

Vandenbroeck: “Het is belangrijk om het standpunt van kinderen mee in rekening te brengen in alle beslissingen die over hun leven gaan. Onderzoek met kinderen kan daarbij helpen: een zicht geven op hun beleving.

In een concept van dissensus betekent dat niet dat we dan moeten doen wat kinderen zeggen, wel dat we er rekening mee moeten houden. Kinderen kunnen bijvoorbeeld zeggen dat ze vooral met hun vrienden samen willen zijn. Dat is belangrijk, maar vanuit de samenleving kunnen we het ook belangrijk vinden dat ze kunnen omgaan met kinderen die heel anders zijn dan zij. Je zet de noden van kinderen, die je altijd moet interpreteren, in dialoog met andere perspectieven, van de samenleving, van de ouders...

Die dissensus speelt ook op een tweede manier. Naar aanleiding van de toekomstige regeling van de buitenschoolse kinderopvang zijn wij nu een uitgebreid onderzoek aan het afronden, over wat kinderen te vertellen hebben over al die verschillende vormen van opvang: IBO's, speelpleinen, scholen... We hebben zeventig kinderen geïnterviewd en op basis daarvan nog een representatieve steekproef van een kleine 500 kinderen bevestigd. En dan is de verleiding groot om te zeggen: “De kinderen vinden dat...”. Maar dat is het minst boeiend. Het meest interessant is om te zien: waarin verschillen zij onderling? Wat doen we met dat verschil? Kunnen wij het als samenleving laten bestaan? “80% van de kinderen vindt dat...” Maar ik wil ook weten wat die andere 20% andere vindt, en wat we daarmee doen.”

Moet de kinderopvang nuttig zijn?

Misschien geeft de kinderopvang zelf, als plek en als sector, wel ruimte aan dissensus, in een samenleving die zelfs in de vrije tijd vol structuur en (ontwikkelings)doelen zit. Kan de opvang voor kinderen een vrijhaven zijn waar niets ‘moet’?

Vandenbroeck: “We leven in een samenleving waar alles moet opbrengen, zin moet hebben. En die zin ligt dan zelden in het hier en het nu, die ligt vooral in de toekomst. Nochtans creëren volwassenen wél vrijhavens voor zichzelf. Naar de cinema gaan, genieten van wijn: dat heeft zijn betekenis in het hier en het nu. Maar voor kinderen hebben we het moeilijk om dat soort plekken toe te laten. Je ziet dat natuurlijk vooral duidelijk in het onderwijs. De kleuterschool die voorbereidt op de lagere school, en alle acties over kleuterparticipatie die alleen maar gaan over ‘klaar zijn voor de lagere school’. En de lagere school die voorbereidt op het secundair onderwijs, dat dan zelf voorbereidt op hogere studies, of op de arbeidsmarkt.

We beschouwen kinderen vanop heel jonge leeftijd, vanaf de eerste kleuterklas, alsof het hoofd en het lichaam twee verschillende entiteiten zijn. En we zien het lichaam als een hinderpaal voor het leren. Al wat lichamelijke zorg is, zoals zindelijkheid, lopende neuzen, honger hebben, moe zijn, dat zijn allemaal hinderpalen voor het leren. Maar het is wel hetzelfde kind, hé!

Ook op de kinderopvang is er druk om mee te stappen in dat verhaal, maar we hebben een behoorlijke traditie van weerstand daartegen. Er is nu de oefening met de sector om een pedagogisch kader te maken, en héél de sector in Vlaanderen zegt: ‘Wij willen geen ontwikkelingsdoelen in ons pedagogisch kader. Wij willen wel een inspanningsverbintenis, maar geen resultaatverbintenis over wat kinderen moeten bereiken.’ En dat opent een aantal mogelijkheden. Bijvoorbeeld om met de ouders in dialoog te gaan: ‘Wat willen jullie?’ Kinderdagverblijven die daarin pionieren, gaan veel verder in de dialoog met de ouders dan we bijvoorbeeld in de kleuterschool gewoon zijn. Die zegt, onder druk van een eindmeet die ze moet zien te halen, tegen ouders hoe zij moeten participeren opdat hun kind zich kan ontwikkelen. Maar als je wél die dialoog kan voeren, dan ligt het nog niet vast waar we moeten uitkomen. Er is marge.”

Zoekplaatje

De muur als avontuur: kinderen in de ban van een hagedis, die zich maar niet wil laten vangen. Beeld uit een reportage van fotograaf Frederik Buyckx, in de steegjes van Jeruzalem (www.frederikbuyckx.com)

COLOFON

QuaJong, de wereld volgens kinderen en jongeren wordt 3x per jaar digitaal verspreid.

*Gratis abonneren kan door zich in te schrijven op www.k-s.be
Daar kan u zich ook aanmelden voor het e-zine Kind & Ruimte.*

Contactgegevens

Bolwerksquare 1A bus 8, 1050 Brussel

02 894 74 63

info@k-s.be

WIJ VERHUIZEN!

Nieuw adres vanaf 24 juni 2014

Nijverheidsstraat 10, 1000 Brussel

Verantwoordelijke uitgever

An Piessens

Werkten mee aan dit nummer

An Piessens, Johan Meire, Hans Berten en Kaat Schaubroeck (eindredactie).

Overname van artikels uit QuaJong is geen probleem, mits expliciete bronvermelding.

Foto's, filmpjes en andere grafische elementen worden door het auteursrecht beschermd. Wil je ze reproduceren, dan moet je hiervoor de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming hebben van QuaJong.